

Militaire Spectator.

Woensdag, den 7^{den} November.

De *Militaire Spectator* verschijnt op onbepaalde tijden. Men abonneert zich voor 10 nummers, bij alle Postdirecteuren en Boekhandelaren, door het geheele Koninkrijk à f 2,25, franco per post. De Jaargang zal de 40 nummers niet te boven gaan. Alle inzendingen geschieden, franco, aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, met het opschrift: *Voor den Militairen Spectator*.

Aan de Redactie

VAN DEN

MILITAIRES SPECTATOR.

Een jong Fransch geneesheer, met name *Robert*, onlangs een geweer uitgevonden hebbende, hetwelk in constructie en in de wijze, waarop het geladen en afgeschoten wordt, geheel verschillend is, met de tot nog toe uitgevondene vuurwapenen van dat soort, zoo meen ik mijnen wapenbroeders geene ondiensdienst te doen, hun eene beschrijving van dit wapentuig, alsmede het resultaat der met hetzelfde gedane proeven, als ook de voordeelen, welke hetzelfde gebleken is te bezitten, (door eene op last van het Belgisch bewind daargestelde commissie van artillerie-officieren), door middel van uw blad, aan te bieden.

Dit geweer is merkwaardig door het vindingrijke van deszelfs mechanismus, en door dat het de voor de oorlogswapenen zoo belangrijke hoedanigheden, namelijk: eenvoudigheid en sterkte, in zich vereenigt.

Het bestaat: uit den loop, de staartschroef, die op en neder kan bewogen worden, door middel van eenen beweegbaren hefboom, welke om twee tappen draait en met dezelve de inrigting der beweging uitmaakt.

Deze hefboom, de groote slagveer en de trekker, vervangen al de deelen van het slot des gewonen geweeers.

De groote slagveer doet de dienst van haan of hamer; en het geweer wordt geladen, door de staartschroef te openen, en een patroon, voorzien van een pijpje, met slagpulver gevuld, in de kamer, welke zich aan het einde van den loop bevindt, te vestigen.

De patroon ontvlamt door den slag van het uiteinde des grooten slagveers, tegen het pijpje. De kogel is gedreven.

De lading geschiedt in vijf zeer eenvoudige en gemakkelijke bewegingen.

De bajonet is, op eene stevige wijze, door den bovenband, onder aan de loop en in de rigting van dezelve, bevestigd.

Het geweer schijnt, uit een genomen en weder in een gezet, de constructie, de bestemming, alsmede de wijze van werken van alle deszelfs onderdeelen, rijpelijk onderzocht zijnde, alle mogelijke waarborgen van sterkte en duurzaamheid aan te bieden.

Men heeft zich mede overtuigd, door een groot aantal schoten te doen, dat voormeld geweer, met alle vereischte zekerheid, zoo in het laden, als in het schieten, kan gebruikt worden; — het schieten kan men zoodanig bespoedigen, dat, als men het niet gewoon is, 5 schoten in ééne minuut, en wanneer men het gewoon is te behandelen 11 schoten in hetzelfde tijdsverloop, met hetzelfde kunnen gedaan worden.

Het schot is zeer juist, en de terugstoot zeer gering en bijna onmerkbaar; het weigeren of ketsen heeft zelden of nimmer plaats.

De schootsverheid met eene lading van 0,0065 buskruid, is gelijk, (volgens in Frankrijk gedane proeven), aan die van het aldaar in gebruik zijnde geweer, met eene lading van 0,013, (Nederl. gewigt).

De voordeelen, welke het onderhavige geweer boven het gewone schijnt te hebben, zijn de volgende:

- 1°. Het is omtrent een en een half pond lichter.
- 2°. Het is van eene hechtere en eenvoudiger constructie.
- 3°. De behandeling en het vervoer is gemakkelijker.
- 4°. Het is veel minder aan herstellingen onderhevig.
- 5°. Het vereischt veel minder verwisseling.
- 6°. Het schoonmaken en het onderhoud is gemakkelijker; dewijl men geen een yeerhaak, noch schroef

vendraaijer daarbij behoeft; daar de bovenband de vereischten dezer werktuigen in zich vereenigt.

- 7°. Het bespoedigt en vereenvoudigt zeer de instructie der recruten.
- 8°. Het bespoedigt en geeft meer juistheid in het schieten.
- 9°. Het biedt meer verzekering aan, zoo in het laden, als in het schieten.
- 10°. Het vermoeit den soldaat niet, door den terugstoot.
- 11°. Het wordt in het veld niet buiten staat gesteld, door gebrek aan onderhoud, of door den regen, en zelfs niet door algeheele in het water dompeling.
- 12°. Het weigert of ketst zelden of nooit.
- 13°. Het kan in alle mogelijke positiën geladen worden; — hetwelk voor de tirailleurs van veel belang is.
- 14°. Het vereischt slechts de helft der gewone lading.
- 15°. Het kan, nimmer, hetzij al dan niet in den rust, van zelve afgaan; en gedurende eenen geruimen tijd, zonder het minste nadeel, geladen blijven.
- 16°. Het kan even zoo gemakkelijk ontladen, als geladen worden.
- 17°. De wijze, waarop de bajonet is aangebragt, is voordeliger tot den aanval, zoowel als tot de verdediging.

De minder gemakkelijke vervaardiging van de patroon, voor dit geweer, wordt vergoed, door eene groote soliditeit, door het verschil in prijs, door de minder henoodigde hoeveelheid buskruid en het gemakkelijker vervoer.

Men heeft zich overtuigd, dat de met slagpulver gevulde pijpjes geen gevaar, hoegenaamd, opleveren, door dezelve, (buiten het geweer), aan de hevigste slagen te onderwerpen.

Het kokertje, hetwelk de patroon bevat, maakt het pakken van dezelve gemakkelijker en belet de daaraan bevestigde pijpjes los te raken.

Daar dit geweer groote voordeelen, boven het gewone, schijnt aan te bieden, zoo heeft de commissie aan het Belgisch gouvernement voorgesteld, om, van dit oogenblik af aan, er eenige kompagnien scherpshutters of partij-gangers mede te wapenen (1); ten einde alzoo, met den tijd, door het gebruik, deszelfs hecht- (duurzaam-) heid, en voorrang te beproeven.

(1) Een Belgisch inwoner heeft een regt van octrooi, voor 10 jaren, tot den invoer en verkoop van dit wapen, verkregen; — terwijl, zeer onlangs, bereids eene bestelling van 1000 stuks, ten behoeve der expeditie van DON PEDRO, is gedaan.

Alhoewel ik dit geweer, voor zoo veel mij doenlijk, duidelijk heb omschreven, kan ik echter niet nalaten op te merken, dat deze beschrijving alleen niet genoegzaam is, een helder denkbeeld van het zamenstel en de werking van dit wapentuijg te doen verkrijgen; waartoe ontwijfelbaar de juiste teekening van de onderscheidene deelen, gevoegd bij de uitlegging, door den uitvinder *Robert* zelve gegeven, vereischt worden; hopende ik in staat gesteld te zijn, wat het eerste betreft, zulks binnen kort, door middel van uw blad, bekend te maken.

Breda, 14 October 1832.

Een Officier.

VERHANDELING

OVER

DE DOELMATIGSTE WIJZE, OVER VOORWERPEN TE
VERNIELLEN OF VOOR DEN VIJAND ONBRUIK-
BAAR TE MAKEN.

DOOR

M. Doisy,

MAJOR DER ARTILLERIE.

(*Vervolg en slot van No. 24.*)

» STEENEN BRUGGEN EN ANDER METSELWERK.»

Om den boog eener brug te doen springen. De beste wijze om eene steenen brug onbruikbaar te maken, geschiedt door het doen springen van een harer bogen, door middel van buskruid. (1). Wanneer men echter de brug niet geheel wil verwoesten, dan moet men zorgen, dat de zuilen niets lijden. Wil men evenwel dit doel bereiken, dan moet men de zuilen, en wel op twee à drie gedeelten, zoo dicht mogelijk bij den waterspiegel ondermijnen. Zal de brug slechts voor het oogenblik onbruikbaar gemaakt worden, dan begint men de bestrating op het midden van den boog - welke men vernielen wil - weg te

(1) Het is bekend, dat het knal- of slagkruid, bij de ontbranding, een veel grooter kracht ontwikkelt, dan het gewone buskruid; tevens dat dit kruid, even als het laatstgenoemde, doch in eene veel grootere verhouding, verschrikkelijker in deszelfs uitwerking wordt, naar mate het in een kleiner bestek wordt opgesloten. Om die reden is het te verwonderen, dat men met dit kruid geene proeven genomen heeft, ter bereiking van het doel, dat de schrijver behandelt. Het zoude te bezien staan, of men met geringer hoeveelheden niet veel grooter uitwerking zoude verkrijgen, hetgeen uit den aard der zaak waarschijnlijk is. Dit knalkruid laat zich gemakkelijk vervaardigen, en meest overal zal men de stoffen, daartoe benodigd, kunnen aanschaffen.

Spectator.

nemen; gewoonlijk kiest men daartoe den eersten boog van den kant des vijands: mogelijk ware het beter de middelste bogen te doen springen. Na de bestrating te hebben weggenomen, maakt men in het midden van den boog, en juist boven den sleutelsteen van het gewelf, een gat, om daarin een vat met 100 Ned. ponden buskruid te plaatsen, of wel meer of minder, naar de omstandigheden. Dit vat of deze lading wordt met zware balken, steenen en aarde bedekt, waarna de lading ontstoken wordt, door middel van eene kruidworst of langzame lont. Geen booghoe sterk ook, zal op deze wijze wederstand kunnen bieden; daarenboven vereischt deze werkzaamheid weinig tijd, en in een uur tijds kan men zijn doel bereiken. Men heeft voorgesteld, om de lading onder het gewelf aan te brengen, door het plaatsen van één of twee tonnen buskruid, op ribben, die door touwen horizontaal onder het gewelf moesten aangebragt worden; waarna men dezelve met de daarop geladene tonnen tegen het gewelf zou moeten aansluiten. Het ontvlamde buskruid zou, op deze wijze aangebragt, eene des te grootere uitwerking moeten doen; dewijl dezelve het gewelf aan de zwakste zijde aantastte; evenwel gaat hierbij een groot gedeelte van de kracht zijdwarts verloren, en daarbij vereischt deze wijze meer tijd. (2) In alle gevallen zal men wel doen - indien de brug meer dan zeven à acht ellen breedte heeft - twee mijnen op een en denzelfden boog, op twee ellen afstands van de kanten, aan te leggen, en deze mijnen goed met elkander te verbinden; daar het anders ligtelijk konde gebeuren, dat men alleen het midden van den boog vernielde, zonder daardoor nog de brug onbruikbaar te maken. Wanneer een zoodanig voorgenomen doel mislukt, dan is het zeer moeilijk en dikwerf - uit gebrek aan tijd - onmogelijk, eene tweede proef te nemen. Het is daarom, dat men met de grootste zorg moet waken, dat niets de verbinding der lei-vuren kan storen."

"*De brug te herstellen.* Om eene steenen brug, welke door den vijand onbruikbaar is gemaakt, te herstellen, laat men eenige werklieden met pionniers-gereedschappen en touwwerk, door schuiten of vloten overgaan- of zoo deze niet voorhanden zijn, naar den tegenovergestelden kant zwemmen. Dadlijk begint men van den boog datgene verder af te breken, dat door de uitwerking van het buskruid gescheurd en los geworden, en daardoor geen vasten steun kan aanbieden. Wanneer men genoegzame lange balken of ribben heeft, dan zijn de werkzaamheden tot de herstelling niet moeilijk; men moet echter vooral zorgen, sterke steunders te maken. Heeft men geen hout van genoegzame lengte, dan kan men een der middelen aanwenden, waarvan GASSENDI in zijne *Aide mémoire* bladz. 1229 spreekt; namelijk, om alsdan ter wederzijde, van den gesprongen boog, halve dekbruggen te vormen, en de middelste opening door eene rolbrug te dekken."

(2) Wanneer men ook op de eerst voorgestelde wijze zijn doel kan bereiken, dan is deze - als minder gevaarlijk voor dengeen, die met het doen springen belast is - verkieslijker.

Spectator.

"*Metselwerk.* Bij hetgeen ik van de steenen bruggen gezegd heb, zal ik nog in eenige bijzonderheden treden, omtrent de gemetselde voorwerpen van eenig belang. Onder deze zijn de steenen walbkleedsels de belangrijkste; maar behalve dat deze in geene betrekking staan tot het wapen der artillerie, heeft de tijd mij ook niet toegelaten, de berigten en opgaven in te winnen van officieren, welke met deze werkzaamheden aan de wallen van Veenen, en de vestingwerken van Almeida en van la Conception zijn belast geweest."

"*Woningen, dorpen.* Wat de woningen of kleine gebouwen, die eene vesting of fort omringen, aanbetreft, deze moet men in massa - zoo als men in dergelijke gevallen met geheele dorpen handelt - verbranden, door ze met brandstoffen en takkebossen te vullen en ze onderling te verbinden, of men moet ze door menschen handen doen vernielen; doch in dit laatste geval moet men vele voorzorgen nemen, om ongelukken voor te komen. Dikwerf beijvert men zich, om het houtwerk en de vloeringen in de onderste verdiepingen weg te nemen, zonder vooraf het bovenste gedeelte der gebouwen te hebben weggebroken, en veel tijds worden de werklieden de slagtoffers dezer onvoorzigtigheid. Zoo veel als het mogelijk is, moet men zorgen, groote brokken muur van hunne inwendige verbindingen los te maken, ten einde die door lange touwen te kunnen omverre halen; hierbij moet men wel letten, om met rukken en met vereenigde inspanning van krachten te doen trekken. Bij deze gelegenheid kan ik niet met stilzwijgen voorbij gaan, dat het niet altijd gelukt om woningen, door er granaten in te werpen, in brand te steken. De voorstad St. Pieter te Burgos, hinderde de verdedigers, gedurende het geheele beleg, niettegenstaande de menigte van granaten, die door hen in dezelve waren geworpen. Evenwel was de voorstad grootendeels uit oude bouwvallige woningen te zamengesteld, en het houtwerk, 't welk men na het beleg uit dezelve haalde, konde het vuur in de kalkovens gedurende eenige maanden onderhouden."

"*Publieke gebouwen.* Het zoude te veel tijd vereischen, om groote en sterk gemetselde gebouwen op de gewone wijze te vernielen. De hierna volgende wijze, waarop het den Kolonel der genie BEAUFORT D'HAUTPAUL gelukte, om onderscheidene sterk gebouwde kloosters, kerken en andere gebouwen te Salamanka te vernielen, komt mij zeer doelmatig voor: Op ongeveer drie voeten boven den grond, liet hij in de zij- en voormuren verschillende gaten breken, van ongeveer 0,40 Ned. ellen hoogte en 0,22 N. E. diepte, of meerder naar gelang van de dikte der muren, en op 0,50 tot 0,60 N. E. wijdte. Deze gaten waren slechts op 1, 2 en 3 N. E. van elkander verwijderd, en in alle de buiten- en binnenmuren van de gebouwen aangebragt. In elk dezer gaten werd een stuk hout als steun verticaal ingeslagen en met brandstoffen voorzien; daarna legde men langs de muren takkebossen, welke, in brand gestoken, hun vuur aan de steunen mededeelden, en zoodra deze verteerd waren, zag men de gebouwen waggelen en plotseling in één storten. Deze wijze van vernielen, gelijk aan de mijnen, welke men voor de uitvinding van het buskruid aanwendde, is, na het doen springen door

middel van buskruid, de doelmatigste en spoedigste in uitvoering, die ik ken; zij doet echter het hout, dat men dikwerf hoog noodig heeft, zonder vrucht verloren gaan."

» ARTILLERIE VOORWERPEN."

» *Geladene kaissons*. Na hetgeen ik vroeger reeds heb aange- toond, blijft mij, omtrent het verwoesten van geladene kaissons weinig overig te zeggen. Men verbindt dezelve onderling aan elkander, door brandlonten, waarna ze achtereenvolgens, zonder gevaar, kunnen springen. Wanneer de gelegenheid en de omstandigheden zulks toelaten, handelt men voorzigtig, de kaissons vooraf op eene afgelegene en - zoo mogelijk, laag liggende plaats te brengen. Nadat dit werk afgeloopen is, begraaft men het ijzerwerk."

» *Draagbare wapenen*. Ik zal niet noodig hebben in vele bijzonderheden te treden, omtrent de vernieling van draagbare wapenen, die weinig wederstand bieden. De geweren kan men onbruikbaar maken, met de kolven aan stukken te slaan; doch daardoor blijft het voornaamste gedeelte van het geweer nog bruikbaar. Het is doelmatiger, eenige geweren naast elkander - door hunne uiteinden - op twee balken of steunen te doen rusten, en daarna de loop door zware koevoeten of sleggen plat en krom te slaan. Vervolgens verbrandt men het houtwerk, door onder deze op stapels gelegde wapenen takkebossen te leggen en aan te steken. (3) Ditzelfde middel kan men aanwenden bij de blanke wapenen; vooral moet men daarbij zooveel mogelijk zorgen, de grepen te verbrijzelen."

» *Affuiten*. Bij eene belegering gaat het doel der uitvallen gewoonlijk gepaard met het voornemen, om de artillerie voorwerpen der belegeraars te vernielen of te beschadigen. Het gebruikelijkste middel, om de affuiten en mortierstoelen te vernielen, is het plaatsen van gevulde bommen of granaten tusschen de zijdwangen, vooral op de middelkalven; deze aan te steken en zich in de grachten der batterijen voor de uitbarstingen te dekken. (4)

(3) Vooraf moet men zich echter wel overtuigen, of de geweren niet geladen zijn, om ongelukken voor te komen.

De Spectator.

(4) Zoude men tot dit doel niet van het slagkruid kunnen gebruik maken? b. v. bij de belegerings affuiten, wanneer men tot dat einde zoogenaamde moordslagen, van dit kruid, en van eenen cilindrischen vorm, met slagpijpjes voorzien, medevoerde, de stukken liet dompen en in die stelling door lont aan den stootbalk bevestigde; de stelschroeven wegnam en de moordslagen, met het slagpijpe naar boven, in de stelschroef-moeren indrong; daarna, bij het verlaten der batterij, tegen de lonten - welke de stukken gedompt hielden - aangestoken takkebossen legde, om de lonten te verbranden, waardoor de stukken met hunne geheele broekzwaarte op het pijpje zouden vallen, het pijpje en den moordslag zouden doen afslaan, welke eene kracht moet ontwikkelen, die niet alleen het rigtkalf, maar ook het geheele affuit uit deszelfs verband zoude rukken. Dit is slechts een denkbeeld, hetwelk wij ter overweging aan deskundigen aanbevelen.

De Spectator.

Wanneer men deze projectilen niet kan medevoeren, of ze daar ter plaatse niet vindt, dan bezigt men tot datzelfde einde tonnen met buskruid, die men onder de affuiten plaatst en met langzame lont voorziet, of men beproeft de assen te vernielen, en de affuiten en batterij bekleedsels in brand te steken - eveneens handelt men met de buskruid-magazijntjes."

» *Vuurmonden*. Wat het geschut aanbetreft, hierbij stelt men zich voor, hetzelfde voor het oogenblik of voor altijd onbruikbaar te maken."

» In het eerste geval vergenoegt men zich met ze te vernagelen. De Generaal GASSENDI heeft in zijne *Aide-Mémoire*, over dit onderwerp zoo vele bijzonderheden aangaande deze werkzaamheid gegeven, dat ik daaromtrent niet verder zal behoeven uit te weiden. Ik zal hierbij alleen voegen, dat men zich tot dat einde moet bedienen van lange, stalen vernagel-pinnen, waarvan de punten overgegloeid en onthard moeten zijn, om die in de ziel van het stuk door aanzetters te kunnen ombuigen. Deze pinnen moeten van nederwaarts en opstaande haken voorzien zijn, om het uithalen en binnenwaarts drukken, bij de beproeving ter ontnageling, voor te komen."

» *Het breken der tappen*. Men heeft dikwerf voorgesteld, om een veld-stuk onbruikbaar te maken, door een der tappen te breken. Dit middel is niet aan te wenden, wanneer men over geen tijd kan beschikken, vooral niet bij de stukken van 8 en 12 ff. De druif en de ooren laten zich gemakkelijk breken, doch daardoor worden de stukken niet buiten dienst gesteld. Men kan echter het metaal aan de monding naar den binnenkant van de ziel, door zware hamers omslaan, en daardoor het binnenbrengen van een kaliber-kogel beletten." (5)

» *Het ontnagelen der stukken*. GASSENDI behandelt in zijne *Aide-Mémoire* alle middelen, om een stuk te ontnagelen, benevens de voorzorgen, die men in acht moet nemen bij het ontsteken der ladingen. Ik moet hierbij echter doen opmerken, dat een 8 ff. kanon, door de Engelschen vernageld en later door de Franschen hernomen, door geene der hulpmiddelen, in de *Aide-Mémoire* aangegeven, is kunnen ontnageld worden. Na dit stuk met bijna vier ponden buskruid geladen, en daarop eenige stukken hout, benevens graszoden tot aan de monding volgestampt te hebben, stak men het stuk, op eene stelling liggende, af; hetwelk tot aan de tappen (door den terugloop) in de aarde drong, zonder dat de vernagelpin zich bewogen had. Toen beproefde men het salpeter-zuur; daarna sterkere ladingen; doch alles te vergeefs. Eindelijk gelukte het - na 24 uren werkens, om de vernagelpin, door middel van stalen doorslagen, binnen in het stuk te drijven - het stuk te ontnagelen."

(5) Het vastwigen van eenen kogel achter in de ziel van het stuk, is ook eene van de gebruikelijke middelen, om de stukken onbruikbaar te maken. Men vergeete ook niet, alle laadgereedschappen te vernielen.

Spectator.

Men verzekert, dat men de stukken kan ontzagelen, door dezelve - na ze alvorens geladen te hebben - monding tegen monding te stellen, en alsdan de stukken af te steken, Dit middel heb ik echter niet zien beproeven. Het middel, dat ik altijd met een goed gevolg heb zien aanwenden, is het volgende: Men laadt het stuk met vier à vijf ponden buskruid; op deze lading brengt men eene houten prop van drie kalibers lengte, en uitwendig een weinig prismatisch gevormd; eenigzins in vier deelen gespleten, (door ze over kruis gedeeltelijk in te zagen) in het midden van eene piramidale opening voorzien. Zoodra deze prop op de lading is, dan brengt men met kracht een stok van hard hout, welks einde pyramidaal (wigvormig) is afgesneden, in de bedoelde opening, zorgt echter voor een goed leivuur, ten einde de lading te kunnen ontsteken. Door het indringen van den stok, sluit de prop zich met kracht aan de binnenwanden der ziel, en veroorzaakt, bij de ontsteking der lading, eene krachtontwikkeling, waaraan de vernagelpinnen geen wederstand kunnen bieden."

De volgende behandelde punten dezer verhandeling zijn van minder gewigt en behelzen weinig nieuws over dit onderwerp, dat voor het wapen der artillerie van belang konde zijn. In het voordeel onzer lezers hebben wij deze verhandeling hier afgebroken, om plaats voor belangrijkere stukken in te ruimen.

De Spectator..

ALBUM

VOOR

LEVENSSCHETSEN EN TAFERELEN UIT DE KRIJGS-
GESCHIEDENIS EN UIT HET KRIJGSMANSLEVEN.

I.

DE PRUISSISCHE MAJOOR

FERDINAND VON SCHILL.

(Vervolg van nummer 21.)

De van ouds vermaarde Vesting *Maagdenburg*, die zoo groote herinneringen wekt, en in vroegere eeuwen en oorlogen de voorbeeldigste verdediging getoond had, was ook thans nog eene der gewigstigste sterkten van 't Noordelijke Duitschland, en de Kommandant droeg den eerbiedwekkenden naam van - KLEIST! En toch kapituleerde de sterkste vesting der Pruisische Monarchie reeds na eene blokkade van omtrent 14 dagen, en de Kommandant VON KLEIST - die gezworen had, zich niet over te geven, tot dat zijn zakdoek in den zak zou branden - gaf zich als krijgsgevangene over met 22,850 man, en 800 stukken kanon!! SCHILL bedacht zich geen oogenblik, en ten einde niet in den geest van KLEIST te handelen, en dus met den grievendsten spijt in gevangenschap te geraken, trok hij reeds daags te voren, met een verbonden hoofd, de Elbeпоort uit, en bereikte, onder verschillende en zeldzame verkleedingen, gelukkig

de Vesting *Colberg*. De brave Kommandant der Vesting, LUCADOU, ontving onzen SCHILL niet alléén met het grootste genoegen, maar hij nam hem ook terstond in de actieve dienst der Vesting op: - eene daad, die hem nooit behoefde te berouwen, te meer, daar hij bij nadere verkeer met SCHILL, en gebruikmaking van zijne diensten, achting en genegenheid voor den moedigen krijgsman gevoelde. Van dit tijdstip af begon de dappere SCHILL niet slechts zelfstandig te handelen, maar ook in den vollen zin des woords zich als een stoute partijzoeker te gedragen, ofschoon wij het met den schrijver eener korte schets: » *Over SCHILL, zijn karakter, en zijne bedoelingen* (1.) eens zijn, dat het belagchelijk zoude zijn, hem slechts met den naam van eenen vermetelen partijzoeker te willen bestempelen. Als soldaat was hij koen, vermetel, ja somtijds roekeloos; vele jonge lieden van denzelfden stempel, jongelingen uit de aanzienlijkste geslachten, schaarden zich tot zijne partij, maar ook wilde en losbandige menschen; en het is niet te ontkennen, dat SCHILL in het voortreffelijke corps Officieren, Onderofficieren en Volontairs, die hij vormde, ook menig een opnam, die veel aanleg tot zulk eene wijze, om oorlog te voeren, had: en dat hij aan deze jonge lieden voornamelijk zijnen roem als partijzoeker of Hoofd van een Vrijcorps te danken had. SCHILL werd weldra de schrik der Franschen, het Orakel der stad en van den Kommandant voor den geheelen omtrek der Vesting: want hij was altoos diegeen, die de naauwkeurigste berigten over de stelling en de ontwerpen der vijanden opspoorde, en reeds in dit opzigt menigmaal gevaren en hindernissen tartte, die een' anderen zoude ontmoedigd hebben, terwijl de dreigendste gevaren voor hem de zekerste prikkels waren.

Op deze wijze moest de Vesting *Colberg*, die in den zevenjarigen oorlog de bron van zoo vele lauweren voor den Kommandant en de burgers geweest was, de dubbele oplettendheid van den vijand tot zich trekken. Een Parlementair verscheen ook reeds, om deze Vesting op te eischen: maar hij werd met eenen mannelijken toon afgewezen, en SCHILL kreeg den last, om hem tot de voorposten terug te geleiden. Dit volvoerde hij ook dadelijk, maar SCHILL was niet voldaan, om zich slechts van zijnen last te kwijten; want in plaats van zich terstond naar *Colberg* terug te spoeden, doorstroopte hij de geheele vijandelijke linie tot vóór *Damm*, tusschen *Stettin* en *Stargard*. Men ontwaarde hem, en er werd een sterk Detachement uitgezonden, om hem op te ligten, en gevangen naar *Stettin* te brengen. Dit gelukte ook volkomen, en SCHILL scheen verloren te zijn: maar ook hier redde hem zijne tegenwoordigheid van geest, daar hij voorgaf, slechts uitgetrokken te zijn, om den Parlementair veilig terug te geleiden, en vervolgens van den weg afgedwaald zijnde, zich niet meer te regt gevonden had.

(1.) Zeitschrift für Kunst, Wissenschaft und Geschichte des Krieges, 1829, IX Heft.; uit welke wij eenige zeer juiste en nuttige wenken zullen toepassen.

Men scheen met deze uitvlugt te vreden gesteld te zijn, en SCHILL keerde dus, na zich met eene volledige verkenning der vijandelijke stelling verrijkt te hebben, naar Colberg terug. Van nu af zette hij zijne geduchte strooperijen moedig voort. Met slechts tien dragonders overviel hij eene Fransche afdeeling van 10 ruiters en 30 voetgangers in hun nachtkwartier, en slaagde zoo gelukkig, dat hij de 30 voetgangers gevangen naar Colberg bragt. Nu werden zijne ondernemingen van meer gewigt voor den staat en het leger, en de Koning zelf erkende en beloonde thans reeds SCHILL's koene wapenfeiten door de Verdienst-Orde.

Omtrent dezen tijd verbonden zich met hem 2 andere koene en ondernemende jongelingen, de Luitenants PETELSDORF en BLANKENBURG (2). Dit wakkere drietal mannen overviel met 8 man van hun corps en 30 man van de bezetting den vijand op nieuw bij Swinemünde, (aan den mond van de Swine in de Oostzee) en nam een' Officier met 22 man als gevangene mede. Dus had SCHILL in den waren zin des woords den grond gelegd tot een geducht en alom gevreesd Vrijcorps, en hij verwierf ook met de daad van den Koning, in de allergunstigste bewoordingen, de autorisatie, om zijn Vrijcorps te organiseren, en voor den staat naar omstandigheden dienstbaar te maken. En nu stroomden ook van alle kanten, oud en jong, soldaten en Officieren, studenten en arbeiders, naar dit roemvolle Corps toe; SCHILL's naam, daden en doel lokten de aanzienlijksten en dappersten uit, om in dien roem te deelen, en voor 't berarde vaderland te strijden. Uniformen van allen aard, uit alle Pruisische regementen, gaven aan dit corps het aanzien van eene monsterkaart: slechts ontbraken er aan hetzelfde genoegzame wapenen en kleeding. De strooptogten werden nu meer in 't groot ondernomen, en vooral werd SCHILL's ruitery door rasch en kloek uitgevoerde overvallen, en moeilijke togten van 5 tot 6 dagen allens beroemd en gevreesd, terwijl ook de geharde en vaardige jagers van SCHILL op waren prijs gesteld wierden. Een der uitstekendste togten, en met den gelukkigsten uitslag bekroond, was de verrassing en gevangenneming van den Maarschalk VICTOR, *Hertog van Belluno*, die in eene zeer eenvoudige kleeding over Berlijn naar het leger vertrok, en op het onverwachtst door SCHILL's troep, in eene van den grooten weg afgelegene herberg, met zijn geheel gevolg werd gevangen genomen. Al wat SCHILL nog daarenboven aan geldkassen en fouragiewagens van 't leger buit maakte, baarde hem niet half zoo veel genoegen, als deze verrassing. Hij werd nu door den Koning van Pruisen tot Ritmeester, en weldra zelfs tot Majoor bevorderd, en alles scheen hem de schitterendste loopbaan te voorspellen, toen op eens de *Vrede van Tilsit* (van 't jaar 1807) aan den oorlog en dus ook aan SCHILL's strooptogten een einde maakte. Maar hem werd eerst loon naar werk, daar de Koning terstond SCHILL's *Vrijcorps* onder

de vaste regementen van linie opnam, en als een eigen *regement Huzaren* erkende. Ook werd den braven Kommandant toegestaan, om met zijne Vrienden en Vrijwilligers den eersten plegtigen intogt in Berlijn te doen, waar hij onder de uitbundigste toejuichingen der geheele bevolking als in triomf werd ontvangen. Maar ook hier bleef SCHILL gedurig werkzaam met zijne Huzaren, die hij niet alléén gedurig in de wapenen oefende, als of zij den vijand tegen over stonden, maar ook door langdurige en vrij moeilijke togten stouter en geharder tevens maakte,

Van 't begin af had de schrandere SCHILL getracht, eenen beteren geest bij zijne Huzaren in te voeren, en voornamelijk hun eergevoel op te wekken, gelijk het den waren krijgsman betaamt. De Korporaals-Stok was geheel afgeschafft; de eer alléén moest hun tot prikkel verstrekken, en de schande van - met verlies van zijn uniform - van het regiment weggejaagd te worden, *de éénigste straf zijn*. Maar thans ook was SCHILL, vroeger dan het voor hem wel wenschelijk was, in 't geval, van meer zelfstandig te handelen, en aller oogen waren, om zijns naams en zijner roemvolle wapenfeiten wille, geheel op hem gerigt. Zonder twijfel was SCHILL buitengewoon werkzaam, en kende geene andere pligten dan die van zijnen stand, waarvan hij alle, zelfs de lastigste, details zeer naauwkeurig beoefende; ja zelfs zoodanig, dat zijne inspanning in dit opzigt somtijds in eene soort van *onrust* ontaardde, die een der Opperheermeesters van 't leger voor eene - *zichte* hield. Het is waar, de rijkdom zijner ideën was dikwijls bewonderingswaardig: maar deze ideën waren niet geregeld noch aaneengeschaeld; SCHILL was, volgens de getuigenis van vrienden en deskundigen, buiten staat, om hoofddenkbeelden van nevendenkbeelden te zuiveren, en hij was, zoo min als MURAT, de Koning van Napels, (*par bricole*), in staat, om als bevelhebber naar eigene inzichten en beginselen doelmattige besluiten te nemen, vooral dan niet, *wanneer het dringend vereischt wordt*, d. i. *als alles tegenloopt*. Zijn hoofd was een gedurige bajjert, vol gisting en verwarring, iets dat hem voorzeker zeer wankelbaar in zijne besluiten moest maken, en hij gevolg ook, hoe bekwaam hij allezins aan het hoofd van een Vrijcorps mogt wezen, dat zijne bevelen van hooger hand ontvangt, zich daar minder bekwaam en zelfs weinig geschikt moest vertoonen, waar hij *als bevelende*, als Veldheer, optrad.

Maar juist in dat gewigtige oogenblik, waar *de kunst van bevelvoeren*, het zoo hoogst belangrijke *beleid van zaken*, het meest vereischt werd, was SCHILL de man niet, die op zijne plaats stond. Want intusschen hadden zich belangrijke vereenigingen in Duitschland gevormd: geheime vaderlandlievende verbonden *tot één en het zelfde doel - de bevrijding van Duitschland van het Fransche juk!* — ontstonden in 't midden zoo wel als aan de uiterste einden van Duitschland, en vonden gereeden ingang in de gemoederen der Pruisen. Men wilde door eenen algemeenen opstand de Noordsche Vorsten dwingen, om van het verbond met NAPOLEON af te gaan, maar vooral ook om het zoo hatelijke *Rijnverbond* te vernietigen. Een nieuwe

(2.) Een ander held van dien naam, uit den zevenjarigen oorlog bekend, was tevens als schrijver beroemd, en stierf 1796.

oorlog was tusschen Frankrijk en Oostenrijk, in 't begin van het jaar 1809 uitgebroken: en nu juist scheen ook aan den moedigen SCHILL het tijdstip bij uitstek gunstig, tot de uitvoering van het groote ontwerp ter bevrijding van Duitschland niet alléén, maar ook, om aan de onteerende rol, die Duitschlands overheerscher aan Pruisen achter zijn zegewagen had aangewezen, een einde te maken. Beramen en uitvoeren, woord en daad, was bij SCHILL één en hetzelfde; en zijne plans droegen ontegenzeggelijk den stempel van koenheid en vermetelheid, maar zij misten ook tevens dien overeenstemming, die samenwerking met het geheele, die tot het gelukkig slagen vereischt worden. Nu bleek het weldra, dat SCHILL, met zijn genie, met zijne vurige hartstogten, die goede opvoeding, *dien trap van beschaving* miste, die hem zouden geleerd hebben, zijne geniale denkbeelden te rangschikken, waartoe ook de dringendste beden, de ernstigste bemoeijingen zijner vrienden niets vermogten.

SCHILL had zeker het doel, vrienden te verwerven: hij was reeds uit beginselen jegens een ieder beleefd en minzaam, en vooral jegens de mindere volksklasse, bij welke hij ook door zulke hoedanigheden zeker was, zijn doel te bereiken. Zoo 'er dus iemand, vooral aan het hoofd van een beroemd Vrijcorps, thans een zeer begunstigd Regiment Huzaren geworden zijnde, berekend was, om Duitschland onder de wapenen te brengen, (3.) dan was het voorzeker door SCHILL's naam of persoonlijke hoedanigheden. SCHILL was een geboren redenaar, maar geenszins door het lezen of bestuderen der klassieke schrijvers opgeleid: dit gebrek aan de noodige beschaving werd nogtans alléén door de aanzienlijkere klasse opgemerkt, en SCHILL door zijn vuur, door de goede zaak, voor welke hij streed, en door zijn doel weggesleept, wist door gelaat, stem en gebaarden aan zijne onderhoorigen bij elke gelegenheid moed in te boezemen, en zijne gevoelens tot de hunne te maken. Maar 'er was ook iets in zijn karakter, dat hem veel overeenkomst met den, voorzeker beschaafderen en geslepener ALCEBIADES gaf. Want de moraliteit hield hem nooit tegen, als hij ontwerpen smeedde, en geen middel scheen hem ongeoorloofd, om zijn doel te bereiken. SCHILL's hoogste wensch was *de - eer*: zijn gedurig streven was *- ten top van roem en eer te geraken*, tot welken prijs ook! Hij wilde, gelijk de halve republikein FIESKO, Graaf van Lavagra, te Genua, of gelijk de Polygraaf en hekelschrijver KOTZEBUE, *schitteren of uitblinken*. Kon 'er zich wel een schooner uitzigt openen voor een eergierig karakter, dan dat van SCHILL, dan de *- Bevrijding van Duitschland*? Hoe moest zijn naam niet schitteren, wanneer hij uitvoerde, wat (om aan de waarheid hulde te doen) *toen slechts weinigen hoopten*, en waarvan het grooter getal terug beefde? Groot voorzeker was

(3.) Allen, die SCHILL kenden en waardeerden, verklaarden, dat hij het talent, om op anderen te werken, in eene hooge mate bezat, dat hij dikwerf uren lang naar de gesprekken der boeren kon luisteren, en hen gedurig door nieuwere vragen aan den gang wist te houden; dat hij nooit iemand, vooral minderen, van zich liet vertrekken, zonder beloften van hulp of vertroostende toespraak.

de verleiding voor een man, als SCHILL, die nooit gewoon, ja zelfs niet bekwaam was, om met koude omzigtigheid omstandigheden, middelen en doel, behoorlijk te wikken en te wegen!

» Maar, » vraagt een ieder hier met regt: » was dan ook het » tijdstip, door den Majoor SCHILL gekozen, *juist overwogen*, en *ter uitvoering van zulk een groot ontwerp geschikt*? De schrijver van de vroeger genoemde schets over SCHILL's karakter en ontwerp heeft dit vrij naauwkeurig onderzocht en betoogd. Het leger van den Keizer van Frankrijk was in Spanje, waar de krijgsgesbeurtenissen op verre na niet ten einde waren, en NAPOLEON zelf had zich aan de spits der troepen van het Rijnverbond geplaatst, om aan het Oostenrijksche leger het hoofd te bieden. De Keizer van Oostenrijk had eene zeer aanzienlijke magt op de been gebragt, aangevoerd door eenen met onbepaalde magt voorzien veldheer, die door vroegere, even wijze als gelukkige, operatiën grooten krijgsroem had verworven, en dus te regt tot grootere verwachtingen hoop gaf.

Het oude *Tyrol*, een land, zoo gewigtig in een oorlog tusschen Oostenrijk en Frankrijk, had de wapenen voor zijnen alouden landsheer opgevat, en de beroemde ANDREAS HOFER stelde zich aan hunne spits, om alle communicatiën tusschen Frankrijk en Italie te stremmen; en het land van Franschen te zuiveren.

In *Westfalen* hadden, ten zelfden tijde, de Graafschappen Hoija en de Oude Mark, in het toenmalige Koninkrijk Holland de provincie *Oost-Friesland* door volksbewegingen den geest en de stemming der volken bewezen. Maar nog belangrijker scheen toen *eene nieuwe insurrectie te worden, in Kassel*, de hoofdstad van het nieuwe Koninkrijk Westfalen uitgebarsten, aan welker spits de Kolonel der Garde de Inspecteur *von Dörenberg* stond, een man, die het vertrouwen zijner landgenooten in eene hooge mate had verworven. Het doel was, den nieuwen Franschen Koning JERÔME NAPOLÉON te verjagen, en tot de bevrijding van Duitschland mede te werken. Eindelijk had zich ook nog een van Duitschlands edelste Vorsten, de beroemde Hertog FREDERIK WILHELM *van Brunswijk*, (jongste zoon van den Duitschen held KAREL WILHELM FERDINAND, die als Pruisische veldheer zich zoo roemvol had onderscheiden), de wapenen tegen Frankrijk opgevat, en bij den oorlog met Oostenrijk een corps van 1000 man ruitery en 150 man rijdende artillerie opgerigt, voor welke laatste de Keizer de bewapeningsstukken had toegezegd. Dit was het zoo vermaarde *Zwarte Legioen* (naar zijne uniformen dus genaamd), hetwelk meest in alle zijne aanvallen en verrassingen gelukkig slaagde, en alom de Fransche corpsen versloeg.

Dus waren de zaken geschapen in Duitschland, toen de moedige SCHILL het besluit nam, om in alle Deutsche Staten het teeken, of de leuze tot eenen algemeenen opstand te geven; en wie SCHILL wil beoordeelen, moet zich eerst in den toenmaligen stand der zaken verplaatsen, dan zal hij van zelve moeten bekennen, *dat het tijdstip tot zulk eenen opstand zeer wel gekozen was*. Nu blijft ons nog over, de gevolgen van die bedrijven en SCHILL's lotgevallen te onderzoeken, ten einde te zien,

of de uitkomst aan de verwachting beantwoordde? en daar klaarblijkelijk alles SCHILL tegenliep, de oorzaken op te sporen, door welke alles mislukte. Hoe koen en welberaamd ook de ontwerpen van SCHILL waren, zij stonden toch in het naauwste verband met de uitkomst van den oorlog met Oostenrijk, en met den opstand der volken in Spanje, Tyrol en Westfalen: Het geluk der Oostenrijksche wapenen moest van zelve reeds zijne onderneming begunstigen, maar zegevierden de Franschen, dan kon ook ligt de toestand van SCHILL hopeloos worden; en hoe belangrijk ook de verschillende insurrectien waren, het was niet waarschijnlijk, dat zij den val van Oostenrijk zouden overleven (4).

SCHILL had op den 29 April 1809, zonder iemand, zelfs zijn vertrouwde vrienden, van zijn grootsch ontwerp kennis te geven, Berlijn met zijne huzaren en jagers verlaten, en den weg naar Potsdam en Wittenberg ingeslagen. Daar liet hij halte maken, en gaf nu in korte maar krachtige krijgsmanstaal aan zijne moedige krijgsbenden, die van niets wisten, het schoone ontwerp ter redding van Duitschland te kennen, en zijn besluit, om de banieren der vrijheid op den anderen oever der Elbe te planten. Met het levendigste vrengdegejuich gaf het geheele Corps zijne toestemming, en met een vast vertrouwen op de goede zaak, bijna verzekerd van de overwinning, trokken de dappere krijgslieden verder op, ten einde zoo spoedig mogelijk den vijand onder de oogten te zien. Maar geheel anders werden deze koene togten door het Pruisische Gouvernement beschouwd. Want deze maar al te omzigtige, en het ergste van eenen geweldigen overheerscher vreezende Regering, zich door nieuwe gevaren en rampen bedreigd ziende, werd door de oversnelle marschen en bedoelingen van SCHILL's krijgsbenden zoodanig verontrust, dat zij deze stappen openlijk veroordeelde, tegen SCHILL's voorbarige ontwerpen plegtig protesteerde, en den Major SCHILL zelven met een krijgsgeregt dreigde, zoo hij gevat mocht worden. Intusschen had SCHILL in de omstreken van Wittenberg, Halle en Maagdenburg den grootsten schrik verspreid; op den 1 Mei had zich zijn alom stroopend leger ook reeds voor de stad Wittenberg vertoond, de wieg en bakermat der Hervorming, en zoo luisterrijk prijkende met het gedenkteeken ter eere van LUTHER opgericht, maar ook als Vesting van 't grootste belang. Had SCHILL zich daar kunnen vestigen, dan had hij ook meer zekerheid, om in zijne strooptogten en ontwerpen te kunnen slagen. In deze Vesting bevonden zich ook de Saksische kassen en het hoofd-depôt der Saksische artillerie:

(4.) De geschiedenis van 't jaar 1809 geeft ons de oplossing van het geheele beloop der zaken, die ook grootendeels in de bovengenoemde Schets over SCHILL's karakter naauwkeurig ontwikkeld zijn, en uit welke wij eenige der voornaamste punten ontleenen, doch met de noodige ophelderingen en toevoegselen.

maar ofschoon de Kommandant der Vesting slechts eene kleine bezetting over had, ofschoon SCHILL voorgaf, dat zijn leger de voorhoede van het groote Pruisische leger was, kon hij zijn doel toch niet bereiken. Hij werd niet in de stad toegelaten, en ontwaarde tevens, dat men met allen mogelijken spoed voortging, om de vestingwerken te versterken. Maar niet slechts voor de poorten van Wittenberg had SCHILL het hoofd gestooten: hij vernam tevens het dreigende besluit van het Pruisisch bewind, ontving de benaauwendste tijdingen van de nederlagen der Oostenrijkers, vooral bij Regensburg, en van de geheele demping van den opstand van Dörenberg in Westfalen, terwijl daarenboven de Koning van Westfalen eenen prijs van 10,000 franken op SCHILL's hoofd had gezet.

C. F. H.

(Het oervolg in een volgend nummer.)

O V E R Z I G T

VAN EENIGE DER VOORNAAMSTE

Militaire Tijdschriften.

III.

OESTREICHISCHE MILITAIRISCHE ZEITSCHRIFT.

Siebentes heft 1832.

Sedert vele jaren, dat dit tijdschrift het licht ziet, is hetzelfde bij uitsluiting gewijd geweest aan de krijgskundige geschiedenis der vroegere fransche omwentelingsoorlogen; vooral aan de de veldtogten der Oostenrijkers tegen de Franschen in Italie, Duitschland en de Nederlanden. Slechts zeldzaam neemt het een artikel - de latere krijgsgeschiedenis betreffende - op - nog zeldzamer militaire onderwerpen van den dag. In alles blijft Oostenrijk, bij het oude, en biedt alzoo, aan de uitlanders, minder belangrijke onderwerpen aan. Het wordt echter met veel kennis en oordeel geschreven, en heeft in de Oostenrijksche staten een uitgebreid debiet. Het gevoel van nationaliteit en de begeerte naar kennis, doet het elk Oostenrijksch officier in handen nemen, die in het oude altijd iets goeds meenen te kunnen vinden. Hierin onderscheiden zij zich van die bij vele andere legers, en hun streven naar wetenschappelijke krijgskennis, blijft niet zonder vruchten, daar men het er, misschien niet ten onrechte, voor houdt, dat in grondige militaire en wetenschappelijke kennis, de Oostenrijksche officieren eenen eersten rang onder de legers van geheel Europa beslaan.

Het laatste uitgekomen heft (20 Augustus), dat wij voor ons hebben liggen, bevat:

1°. *Die operationen des Feldmarschalls Grafen Clerfayt am Rheine vom Main bis an die Sieg, und General Jourdans Rückzug über den Rhein, im October 1795.*

2°. *Den Angriff des K. K. Generals der Kavallerie Grafen Wurmser auf Generals Pichegrus centrum, bei Mannheim, am 18 October 1795 und einschliessung dieser stad.*

3°. *Das treffen von Ebelsberg am 3 Mai 1809.*

4°. *Neueste Militair veränderungen.*